

GJBK030007222025

રજુ થયા તારીખ : ૦૩/૦૫/૨૦૨૫
 રજીસ્ટરે લીધા તારીખ : ૦૩/૦૫/૨૦૨૫
 ફેસલ થયા તારીખ : ૦૩/૦૪/૨૦૨૬
 અવધિ : વર્ષ માસ દિવસ
 ૦૦ ૧૧ ૦૦

વડગામના પ્રિન્સીપાલ સિવિલ જજ અને જ્યુડી. મેજી.ફ.ક. ની કોર્ટમાં,
મુ. વડગામ

ફોજદારી કેસ નં. ૬૧૪/૨૦૨૫

આંક :- ૩૦

<u>ફરીયાદી</u>	:-	ભરતજી શંકરજી ઠાકરડા ઉ.વ.આ. ૩૫, ઘંઘો- ખેતી તેમજ પશુપાલન. રહે. મેમદપુર, તા. વડગામ, જી.બનાસકાંઠા.
<u>:- વિરુદ્ધ :-</u>		
<u>આરોપી</u>	:-	જયેશભાઈ મોતીભાઈ સેનમા ઘંઘો- ખેતી તેમજ પશુપાલન, રહે. સેનમાવાસ, મેપડા, તા. વડગામ, જી.બનાસકાંઠા.

ફરીયાદી તરફ : વિધવાન વકીલ શ્રી બી. કે. પરમાર ,
 આરોપી તરફ : વિધવાન વકીલ શ્રી પી. જી. શ્રીમાળી

બાબત :- ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ...

:- ચુકાદો :-

(૧) ફરીયાદપક્ષના કેસની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, ફરીયાદી મોજે મેમદપુર, તા. વડગામ જી.બનાસકાંઠાના વતની છીએ. અને ખેતી તેમજ પશુપાલન કામ કરી તેમનું તથા તેમના પરિવારનું ગુજરાન ચલાવે છે. આ કામના આરોપી મેપડા, તા.વડગામ, જિ.બનાસકાંઠાના રહેવાસી છે અને તેઓ ખેતી તેમજ પશુપાલન કરે છે. આ કામના આરોપી ફરીયાદીના ગામ તેમજ ફરીયાદીના આજુબાજુના ગામમાંથી ભેંસો તેમજ ગાયો વેચાણ લઈ જતા હોઈ તેથી આ કામના આરોપી અને ફરીયાદી

વચ્ચે સારા અને સુમેળ ભર્યા સબંધો બંધાયેલા. આ કામના આરોપી અવાર નવાર ફરીયાદીના ત્યાંથી પણ ગાયો તેમજ ભેસો વેચાણથી લઈ જતા અને સમયસર તેના નાણા પણ ચુકવી આપતા હતા. આમ આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીનો સંપૂર્ણપણે વિશ્વાસ અને ભરોસો કેળવેલો. આ કામના આરોપી પ(પાંચ) માસ પહેલા ફરીયાદી પાસે આવેલા અને ફરીયાદીને જણાવેલ કે "મારે ઘરમાં સામાજિક પ્રસંગ આવેલ હોઈ તો રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા બે લાખ પુરા હાથ ઉછીના કરી આપો" જેથી આ કામના આરોપી ફરીયાદીના મીત્ર થતા હોઈ તેથી ફરીયાદીએ આ કામના આરોપીને રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા બે લાખ પુરા હાથ ઉછીના કરી આપેલા અને સદર રકમ આ કામના આરોપીએ પ(પાંચ) માસમાં પરત કરવાનો વાચદો કરેલો. ત્યારબાદ આ કામના આરોપીએ આપેલ સમય પ્રમાણે પ(પાંચ) માસનો સમય પુરો થયા પછી ફરીયાદીએ આ કામના આરોપીની પાસે ઉઘરાણી કરતાં તેઓએ ફરીયાદીને રૂ. ૧૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા દશ હજાર પુરા રોકડા આપેલા અને બાકીના રૂ. ૧,૯૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા એક લાખ નેવુ હજાર પુરાનો તા: ૦૭/૦૩/૨૦૨૫ નો બેંક ઓફ ઈન્ડિયા વડગામ શાખાનો ચેક નંબર: ૦૯૫૪૪૦ રૂ. ૧,૯૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા એક લાખ નેવુ હજાર પુરા વાળો તેમના હાથે વિગત ભરીને તેમજ સહી કરી એકાઉન્ટ પેઈ ચેક આપેલ. અને જણાવેલ કે ચેકમાં જે તારીખ નાંખેલ છે તે તારીખે તમારા ખાતાવાળી બેંકમાં નાંખશો તો તમારી લેણી રકમ તમોને મળી જશે તેવો વિશ્વાસ અને ભરોસો આપેલો. ફરીયાદીએ સદર ચેક તેમના ખાતાવાળી બેંક એચ.ડી.એફ.સી.બેંક મેમ્બરપુર શાખામાં કિલીરીયન્સ માટે રજુ કરેલો જે ચેક કિલીરીયન્સ માટે તેમના ખાતાવાળી બેંકમાં જતાં સદર ચેક ACCOUNT BLOCKED ના શેરા સાથે રીટર્ન મેમા સાથે તે ચેક પરત ફરેલો અને આ બાબતની જાણ બેંકે તા: ૧૦/૦૩/૨૦૨૫ ના રીટર્ન મેમા સાથે ફરીયાદીની બેંકને કરેલી. જેથી પત્રથી ફરીયાદીને બેંકે જાણ કરેલ. ફરીયાદીએ આ કામના આરોપીનો સંપર્ક કરેલો અને ચેક પરત ફર્યા અંગેની જાણ કરેલી જેથી આ કામના આરોપી એકદમ ફરીયાદી ઉપર ઉશ્કેરાઈ ગયેલા અને એકદમ ઉડાઉ જવાબ આપેલો અને જણાવેલ કે પૈસા શાના અને વાત શાની હું તમોને પૈસા આપવાનો નથી કોર્ટના દરવાજા ખુલા છે. આમ ફરીયાદીને આ કામના આરોપી ઉપર જે વિશ્વાસ અને ભરોસો હતો તે ઉઠી જવા પામેલ અને ફરીયાદીને વિશ્વાસઘાત થયેલાનું અનુભવેલું. આમ આ કામના ફરીયાદીને ખોટો વિશ્વાસ આપી શરૂથી જ છેતરવાના ઈરાદે ચેક આપી આ કામના ફરીયાદીના કાયદેસરના નાણા ન

ચુકવી અમો ફરીયાદી સાથે વિશ્વાસઘાત અને છેતરપીંડી કરેલ હોઈ, આ કામના આરોપીને તા.૨૧/૦૩/૨૦૨૫ ના રોજ નોટીસ આપેલ જે નોટીસ આરોપીને તા: ૨૬/૦૩/૨૦૨૫ ના રોજ બજી ગયેલ હોવા છતાં આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીની બાકી ચેકની લેણી રકમ ચુકવી આપેલ નથી. તેમજ આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીની નોટીસનો કોઈ જવાબ આપેલ નથી. તેમજ નિયત સમયમાં નાણાં ચુકવી આપેલ નથી. આમ, આ કામના આરોપીએ નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકટની કલમ- ૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલ હોઈ જેથી ના છુટકે આ કામના આરોપી વિરૂદ્ધ ફરીયાદીને ફરીયાદ દાખલ કરવાની જરૂરીયાત પડેલ છે.

- (૨) આ કામે ફરીયાદી દાખલ થતા, ફરીયાદીનું બી.એન.એસ.એસ. ૨૦૨૩ ની કલમ -૨૨૩ મુજબ વેરીફિકેશન લઈ તેમજ આરોપી સામે ઉપરોક્ત ગુનાનું સંજ્ઞાન લઈ, આરોપીને સમન્સ કાઢવામાં આવેલ, જે સમન્સ આરોપીને બજી જતા, આરોપી કોર્ટમાં હાજર થતા, તેમને ફરીયાદી અને તેની સાથેના દસ્તાવેજી પુરાવાઓની નકલ આપવામાં આવેલ. ત્યારબાદ ઉપરોક્ત ગુના બાબતે આરોપી વિરૂદ્ધ આંક- ૦૭ થી તેમની પ્લી લેતા, આરોપીએ ગુનાનો ઈન્કાર કરેલો. તેથી તેમની વિરૂદ્ધ કેસની કાર્યવાહી આગળ ચલાવવામાં આવેલ.
- (૩) ફરીયાદપક્ષ તરફથી નીચે મુજબનો મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાઓ રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

મૌખિક પુરાવો

અનુ. નંબર	પુરાવાનું વર્ણન	આંક
૦૧.	ફરીયાદી ભરતજી શુકરજી ઠાકરડા સોગંદ પરનો પુરાવો રજૂ થયેલ છે.	૦૪

દસ્તાવેજી પુરાવો

અનુ. નંબર	પુરાવાનું વર્ણન	આંક
૦૧	આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીને આપેલ ચેક અસલ. .	૨૧
૦૨	રીટર્ન મેમો અસલ.	૨૨
૦૩	નોટીસની સ્થળપ્રત.	૨૩
૦૪	આરોપીને નોટીસ પોસ્ટ દ્વારા મોકલાવેલ તે રજી. પો. એડી.	૨૪

	ની પાવતી અસલ.	
૦૫	આરોપીને નોટીસ બજી ગયેલ તે પોસ્ટનો કન્સાઈમેન્ટ લેટર .	૨૫

ફરીયાદપક્ષ તરફે આંક-૧૯ થી વધુ પુરાવો રજુ કરવા ન માંગતા હોવાની હકીકત જણાવી પુરાવા બંધની પુસ્તીશ રજુ કરેલ છે.

- (જ) ત્યારબાદ, સદર કામે આરોપીનુ બી.એન.એસ.એસ. ૩૫૧ મુજબ નુ વિશેષ નિવેદન નોંધવામાં આવેલ જેમાં આરોપીએ ફરીયાદપક્ષના તમામ આક્ષેપો નો ઈન્કાર કરેલ છે. જ્યારે સોગંદ પર જુબાની આપવા તેમજ બચાવના સાહેદો તપાસના પ્રશ્નમાં "ના" પાડેલ છે, અને વિશેષમાં આરોપીએ જણાવેલ છે કે, "અમો નિર્દોષ છીએ અમારા ઉપર ખોટો કેસ કરેલ છે."
- (પ) ત્યારબાદ, ફરીયાદીપક્ષે વિ.વકીલશ્રીએ દલીલો કરી એવી રજુઆત કરેલ છે કે, તેઓ ફરીયાદીપક્ષે આરોપી સામેનો કેસ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાથી રજુ કરેલ છે. આરોપીપક્ષે ખંડન કરતો કોઈ પુરાવો રજુ કરેલ નથી. જેથી તેઓ આરોપી ને મહત્તમ સજા અને ફરિયાદીને ચેકની રકમની બમણી રકમનુ વળતર ચુકવવા અરજ ગુજારેલ છે.

આરોપીપક્ષે કરવામાં આવેલ મૌખિક દલીલો સાંભળવામાં આવેલ છે જેમાં તેઓએ જણાવેલ છે કે આ કામના ફરીયાદીની ઉલટ તપાસમાં ફરીયાદની હકીકતથી વિરુદ્ધની હકીકતો રેકર્ડ ઉપર લાવેલ છે અને તે રીતે કલમ-૧૩૯ મુજબની હકીકતોનું ખંડન કરવામાં આવેલ છે તેમજ આરોપી સામે કહેવાતો ખોટો કેસ કરેલ છે તેમજ આરોપી નિર્દોષ હોય આરોપી સામે નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એકટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો કોઈ ગુનો બનતો ના હોય નિર્દોષ ઠરાવી છોડી મુકવા અરજ કરેલ છે.

- (ડ) કેસના નિર્ણય માટે નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે :

-// મુદ્દાઓ // -

મુદ્દા નં. ૧ શું ફરિયાદપક્ષ નિ:શંકપણે પુરવાર કરે છે કે, ફરિયાદ વાળો ચેક નં. ૦૯૫૪૪૦, રૂ. ૧,૯૦,૦૦૦/-નો આરોપીએ પોતાનાં કાયદેસરનાં દેવાની ચુકવણી પેટે ફરિયાદી ને લખી આપેલો, તે ચેક ફરિયાદીએ નિયત સમયમાં વટાવવા માટે પોતાની બેંકમાં રજુ કરતા, તે ચેક વગર સ્વિકાર્યે "એકાઉન્ટ બ્લોકડ" ના શેરા સાથે પરત ફરેલો, જેની આરોપી ને નિયત સમયમાં કાયદેસરની નોટીસ મોકલાવેલી જે નોટીસ આરોપીને મળવા છતા તેમણે નોટીસનો અમલ ન કરી, ફરિયાદ વાળા ચેકની રકમ ફરિયાદીને ન ચુકવી, આરોપીએ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો શિક્ષા ને પાત્ર ગુનો કરેલ છે?

મુદ્દા નં.૨ : શુ હુકમ?

(૭) પક્ષકારો તરફેની રજુઆતોએ તેમજ રેકર્ડે રજુ થયેલ પુરાવા હકીકતો સબબ કેસનુ સમગ્ર રેકર્ડ ધ્યાને લેતાં ઉપરોક્ત મુદ્દાના નિર્ણયો નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવેલ છે.

-: નિર્ણયો :-

મુદ્દા નંબર- ૧ ::- હકારમાં,
મુદ્દા નંબર- ૨ ::- આખરી હુકમ મુજબ.

-: કારણો :-

મુદ્દા નં.૧ :-

(૮) સદરહુ કામે ફરીયાદપક્ષે રજુ થયેલ પુરાવાની ચર્ચા કરતા પહેલા કાયદાકીય જોગદ વાઈઓ તથા ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ની જોગવાઈ ધ્યાને લેવી આવશ્યક છે, જેના તત્વો નીચે મુજબ છે.

• **ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ના આવશ્યક તત્વો :-**

૧. આરોપીએ તેમના ધ્વારા લખવામાં આવેલ ખાતામાંથી ફરિયાદીને નાણા ચુકવવા ચેક આપેલ.
૨. આરોપીએ ફરિયાદીને આપેલ ચેક સમગ્ર અથવા અંશત: દેવા માટેની જવાબદારી અદા કરવા માટે આપેલ હતો.

૩. ચેક જે તારીખે લખ્યો તે તારીખથી ૬(છ) માસની અંદર સમય મર્યાદામાં અથવા વેલીડીટી પીરીયડ બંને માંથી જે વહેલા તે સમય મર્યાદામાં રજુ કરવામાં આવેલ છે.
૪. તે ચેક આરોપીનાં ખાતામાં અપુરતા ભંડોળનાં કારણે પરત ફરેલ છે.
૫. ચેક પરત થયાની માહિતી મળ્યા બાદ ફરિયાદીએ નાણાની માંગણી લેખિતમાં કરેલ હતી.
૬. તેઓને નોટીસ મળી ગયેલ હોવા છતાં ચેકનાં નાણા સમય મર્યાદામાં ચુકવી આપેલ નથી.
- (૯) ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટનાં કાયદા મુજબ અદાલતે બે અનુમાન કરવાનાં રહેશે, જેમાં પ્રથમ અનુમાન કલમ-૧૧૮ અન્વયે તથા બીજું અનુમાન કલમ-૧૩૯ અન્વયે કરવાનું રહેશે.

• **ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ ધ્યાને લઈએ તો :-**

કલમ-૧૧૯ વટાવખત વિશે માની લેવાની બાબત...

એથી વિરૂદ્ધના સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નીચે પ્રમાણે માની લેવામાં આવશે :

૧. દરેક વટાવખત અવેજને માટે કરી આપ્યું અથવા લખી આપ્યું હતુ અને આપુ દરેક ખત જ્યારે તે સ્વિકારવામાં આવ્યુ હોય તો, તેના ઉપર શેરો કરી આપવામાં આવ્યો હોત તે વટાવવામાં આપુ હોય અથવા તબદીલ કરવામાં આવ્યુ હોય તે અવેજને માટે સ્વિકાર્યુ હતુ તેના ઉપર શેરો કરી આપ્યો હોય તે વટાવ્યુ હતુ અથવા તબદીલ કર્યુ હતુ.

૨. તારીખ વિશે :

જેના ઉપર તારીખ હોય તેવું દરેક વટાવખત તે તારીખે કરી આપ્યુ અથવા લખી આપ્યુ હતુ.

૩. સ્વિકારવાનાં સમય વિશે :

સ્વિકારાયેલું દરેક વિનિમયપત્ર તેની તારીખ પછી અને તે પાક્યાની તારીખ પહેલા વ્યાજબી સમયમાં સ્વિકારવામાં આવ્યુ હતુ.

૪. તબદીલનાં સમય વિશે :

કોઈ વટાવખતની દરેક તબદીલ તે ખત પાકવાની તારીખ પહેલા થઈ હતી.

૫. શેરાઓનાં ક્રમ વિશે :

ખોવાઈ ગયેલી પ્રોમીસરી નોટ, વિનિમયપત્ર અથવા ચેક ઉપર રીતસર સ્ટેમ્પ લગાડેલો હતો.

૬. ધારક થયાક્રમ ધારક છે એમ માની લેવામાં વિશે :

કોઈ વટાવખતનો ધારક યથાક્રમ ધારક છે. પરંતુ, જ્યારે તે ખત તેના કાયદેસરનાં માલીક પાસેથી અથવા તેનો કાયદેસરનો હવાલો ધરાવતી વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી મેળવવામાં આવ્યું હોય અથવા તે ખત કરી આપનાર અથવા સ્વિકારનાર પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી અથવા ગેરકાયદેસર અવેજને બદલે મેળવવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે તે ખતનો ધારક પોતે યથાક્રમે ધારક છે એમ સાબીત કરવાનો બોજો તેના ઉપર છે.

• **કલમ-૧૩૮ – ચેકનાં ધારણકર્તાની તરફેણમાં અનુમાન :**

વિરૂદ્ધની હકીકત સાબીત ન થાય ત્યાં સુધી એવું માનવામાં આવશે કે તે ચેક ધારણ કરનારે તે ચેક કલમ-૧૩૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ કોઈ દેવાનાં અથવા અન્ય જવાબદારી રીના પુરેપુરા અથવા તેનાં કોઈ ભાગમાંથી બોજ મુક્ત થવાનાં બદલામાં તે ચેક મેળવ્યો હશે. પાછો ફરેક ચેક વર્તમાન લેણાનો કે જવાબદારી પુરી કરવા માટેનો હતો પરંતુ અનુમાન કરીને દેવા પરત્વેનો ન હતો તો ચેક આપનાર ઉપર છે.

- (૧૦) ફરીયાદપક્ષની આરોપી વિરૂદ્ધની ફરીયાદ હકીકતોને પુરવાર કરવા સબબ ફરીયાદી નાઓએ **આંક-૦૪** થી ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૪૫ અન્વયે સોગંદ ઉપર પુરાવો રજુ કરેલ છે. ફરીયાદપક્ષે **આંક-૨૧ થી આંક- ૨૫** સુધીના દસ્તાવેજો રજુ રાખેલ છે.

સદર ચેકની તારીખ, ચેક પરત ઠરાવ્યાની તારીખ, નોટીસની તારીખ તથા જનરલ કલોઝસ એક્ટની કલમ-૨૭ ધ્યાને લેતાં ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(એ)(બી)(સી) નું સંપૂર્ણ પાલન થયેલ છે. જેથી ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮મુજબ અનુમાન હાલના કેસમાં લાગુ પડે છે અને તેથી આવો ચેક તેણે દેવા જવાબદારી પેટે આપવામાં આવેલ હશે તેવું અનુમાન કરવા પાત્ર રહેશે તેમજ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ ધ્યાને લેવામાં આવે તો, જ્યાં સુધી વિપરીત પુરવાર ન થાય ત્યાં સુધી આરોપી દવારા અવેજ પેટે આપવામાં આવેલ તે ઉપર લખેલ તારીખે ચેક લખવામાં આવેલ તેવું અનુમાન તથા તે જ કલમમાં અન્ય અનુમાનો ફરિયાદીની તરફેણમાં કરવા પાત્ર થાય છે.

(૧૧) આ કામે આરોપી પક્ષ તેમની વિરૂધ્ધની ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ અને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ મુજબના અનુમાનોનું પંડન કરતો પુરાવો રજૂ ન કરે ત્યાં સુધી આરોપી વિરૂધ્ધ નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુન્હો પુરવાર માનવાનું રહે છે ત્યારે અત્રેની અદાલત નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ૨૦૦૯(૨) જી.એલ.આર. પેજ નંબર- ૧૨૪૦ (સુપ્રિમ કોર્ટ) મેસર્સ કુમાર એક્ષપોર્ટ વિરૂધ્ધ શર્મા કારપેટસ ના ચુકાદાના પેરા-૧૧ માં અનુમાનનું પંડન ક્યારે કરી અને તે અનુમાનનો પંડન કરવાની જવાબદારી આરોપી કેવી રીતે નિભાવી શકે તે અંગે વિગતવારનો ન્યાયીક દિશા નિર્દેશ આપેલા છે.

ઉપરોક્ત ચુકાદાને માનસહ: વંચાણો લેતાં, અનુમાનનું પંડન કરી શકે તે મુજબનો પ્રોબેબલ બચાવ કે જે બચાવ આધારે અનુમાનોનું પંડન થાય છે તેવું માનવા સામાન્ય બુદ્ધિશાળી માણસ પ્રેરાય તેવો પુરાવો આરોપીપક્ષે રજૂ કરવામાં આવેલ છે કે કેમ? અથવા તેવો બચાવ આરોપી પક્ષે રેકર્ડ ઉપર લાવી શકેલ છે કેમ?

(૧૨) ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ અને ૧૧૮ તથા ૧૩૯ બંને ની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેતાં જો વિરૂધ્ધનું પુરવાર કરવો જણાઈ આવતો હોઈ, જેથી આરોપીની પ્લી નોંધવામાં આવેલ છે. આપેલ ચેક પોતાની કાયદેસરની જવાબદારી અદા કરવા માટે આપેલ છે તેવું અનુમાન કરવાની જોગવાઈ છે પરંતુ આ અનુમાન ક્યાં સુધી થઈ શકે અને તેનો વ્યાપ કેટલો છે અને તેના પંડનની જવાબદારી કોની છે તે પણ સાથોસાથ જોવું જરૂરી છે. ઉપર જણાવેલ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટની ઓથોરીટીની સાથે સાથે આ જ સંદર્ભે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના AIR-2010 S.C. માં પ્રસિધ્ધ થયેલ 1898 Rangappa V/s. Mohan પેરા-૧૪,

It is also held in **Rangappa vs Sri Mohan AIR 2010 SC 1898 that,** “ Once the cheque related to the account of the accused and the accused admits the signatures on the said cheque, then initial Presumption as contemplated under Section 139 of the Negotiable instruments Act has to be raised by the Court in favour of the complainant, The presumption referred to in Section 139 of the N.I. Act is a mandatory presumption and not a general presumption but the accused is entitled to rebut the said presumption, What is required to be established by the accused in order to rebut the presumption is different from each case under given circumstances. It is also a settled position that when an accused has to rebut presumption under Section 139, the standard of proof for doing so is that of preponderance of probabilities, Therefore, If the accused is able to raise a probable defence which creates doubts about the existence of a legally enforceable debt or liability, the prosecution can fail.

આમ, ઉપરોક્ત કરેલ કાયદાકીય જોગવાઈઓની અંદર નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રસ્થાપિત કરેલ સિદ્ધાંત અને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૧૮ તથા ૧૩૯ ની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેતાં એવું ફલીત થાય છે કે, ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ ની જોગવાઈ મુજબ આરોપીએ આપેલ એક આરોપીએ પોતાના કાયદેસરના દેવા અથવા જવાબદારી અદા કરવા આપેલ છે તેવું પ્રાથમિક અનુમાન થાય અને અનુમાનના ખંડનની જવાબદારી આરોપીના શિરે છે. આરોપી આ અનુમાનના ખંડન માટે પુરાવો આપી શકે અથવા ફરીયાદપક્ષે રજુ કરેલ પુરાવા પર આધાર રાખી પોતાનો બચાવ રજુ કરી શકે, તે માટે આરોપીએ પુરાવો આપવો આવશ્યક નથી પરંતુ અનુમાનનું ખંડન કરવાની જવાબદારી આરોપી પર છે. આરોપી જો આ અનુમાનનું ખંડન થાય તેવો પુરાવો કે હકીકત રેકર્ડ પર લાવી અનુમાન નું ખંડન કરવામાં સફળ થયેલ નથી અને આરોપીએ આપેલ એક તે કાયદેસરના દેવા કે જવાબદારી પેટે આપેલ છે અને દેવું કાયદેસરનું છે તેવી હકીકત શંકાથી પર અને કડીબધ્ધ રીતે કરવાનું હોતું નથી પણ તેણે એવા પ્રબળ સંજોગો અને સંભાવના (Preponderance

Probabilities) રેકર્ડ પર લાવવાના હોય છે. આ સાથે આરોપી ને અન્ય કાયદાકીય જોગવાઈઓનો લાભ મળી શકે છે. આ કામે ઉપરોક્ત બંને જોગવાઈઓ અને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાંના ઉપરોક્ત સિધ્ધાંતો ને ધ્યાનમાં રાખી આ કામે રજુ થયેલ પુરાવાનુ મુલ્યાંકન કરવુ આવશ્યક છે.

- (૧૩) બચાવપક્ષે અનુમાનનુ ખંડન કરવા ફરિયાદીની ઉલટ તપાસ કરેલ છે અને દલીલ કરેલ છે.
- (૧૪) બચાવપક્ષે ફરિયાદીની આંક-૦૪ અવ્યયે કરવામાં આવેલ ઉલટ તપાસ જોઈએ તો, ફરીયાદી પોતાની ઉલટ તપાસમાં એ હકીકત જણાવેલ છે કે, તેઓ ધોરણ-૦૭ સુધી ભણેલ છે. તેમને અંગ્રેજી આવડતું નથી. તેઓ જયેશભાઈ ને ઓળખે છે, જયેશભાઈના ભાઈને ઓળખતા નથી. આરોપી સાથે મીત્રતા હતી ત્યારે તેઓ નોકરી કરતા ન હતા કે હાલ નોકરી કરે છે એ વાતની તેઓને ખબર નથી. એ વાતની તેઓને ખબર નથી કે, આરોપી છેલ્લા ત્રણ ચાર વર્ષથી જી.આઈ.એસ.એફ માં નોકરી કરે છે. રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- કોની હાજરીમાં આપેલા તેવા પ્રશ્નના જવાબમાં ફરીયાદી જણાવે છે કે, જયેશભાઈની હાજરીમાં આપેલા. એ વાતનો સ્વીકાર કરેલ છે કે, કઈ જગ્યાએ આપેલા તે તેઓની ફરીયાદમાં લખાવેલ નથી. રૂ. ૨ લાખ રોકડા આપેલા. તેઓ ખેતીનો વ્યવસાય કરતા હોય તેવો કોઈ આધાર પુરાવો આ કામે રજુ કરેલ નથી. તથા તેઓએ ક્યારેય આવકનો દાખલો કઢાવેલ નથી. તેઓ ઈન્કમ ટેક્ષ ભરતા નથી. તકરારી ચેકમાં નામ અંગ્રેજીમાં અને જે રકમ ભરેલ છે તે ગુજરાતીમાં લખેલ છે. ફરીયાદી જણાવે છે કે, તકરારી ચેક આરોપીએ જાતે ભરીને આપેલો. બેંકમાં ચેક રજુ કરેલ તેની પહોંચ આ કામે રજુ કરેલ નથી. આ વ્યવહાર બાબતે કોઈ લખાણ કરેલ નથી. બીજી અન્ય હકીકતનો તેઓએ ઈન્કાર કરેલ છે.
- (૧૫) આમ, ઉપરોક્ત સમગ્ર ઉલટ તપાસ જોઈએ તો ઉલટ તપાસ અને દલીલ થકી આરોપી પક્ષે બચાવ એમ છે કે, ફરીયાદી અને આરોપી પાસ પાસેના ગામના હોય

જેથી ફરીયાદીને આરોપી ઉપર વિશ્વાસ અને ભરોસો હતો. આરોપીએ ફરીયાદી પાસે રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- સામાજીક પ્રસંગ હોવાથી તેઓ ઉછીના લઈ ગયેલા. ફરીયાદી ખેતીનો ઇંધો કરતા હોવાથી ફરીયાદી પાસેથી સામાન્ય રીતે રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- બચત ના પડ્યા હોય તેવું માની શકાય. તેમાંથી આરોપીને ઉછીના રૂ.૨,૦૦,૦૦૦/- આપેલા. તે લેણાની ઉઘરાણી કરતાં આરોપીએ ફરીયાદીને ચેક આપેલો. ચેકમાં સહી આરોપીની નથી તેવો કોઈ બચાવ આરોપીપક્ષ તરફે લીધેલ નથી, ચેકમાં લખેલ લખાણ આરોપીનું નથી તેવો બચાવ ફરીયાદીની ઉલટમાં આવેલ છે, પરંતુ આ માટે કોઈ હસ્તાક્ષર નીષ્ણાંતનો રીપોર્ટ આ કામે મેળવેલ નથી, જેથી આવો બચાવ આરોપીપક્ષ તરફે ટકવા પાત્ર નથી.

- (૧૬) વધુમાં ઉલટ તપાસ અને દલીલ થકી આરોપી પક્ષે બચાવ એમ છે કે, ફરીયાદી રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ક્યાંથી લાવેલ તેનો કોઈ આધાર પુરાવો આ કામે રજુ કરેલ નથી. તેવી હકીકત જણાવી બચાવપક્ષે ફરીયાદીની આર્થિક સફરતા અંગે સવાલ કરેલ છે. આ તબક્કે નામ. સર્વોચ્ચ અદાલત નો **Rohit J Patel V/S State of Gujarat, Criminal Appeal No. 508 of 2019,** ના ચુકાદામાં નામ.કોર્ટે જણાવેલ સિધ્ધાંત જોઈએ તો,

Para19.

.....
 .....The observations of the Trial Court that there was no documentary evidence to show the source of funds with the respondent to advance the loan, or that the respondent did not record the transaction in the form of receipt of even kachcha notes, or that there were inconsistencies in the statement of the complainant and his witness, or that the witness of the complaint was more in know of facts etc. would have been relevant if the matter was to be examined with reference to the onus on the complaint to prove his case beyond reasonable doubt. These considerations and observations do not stand in conformity with the presumption existing in favour of the complainant by virtue of [Sections](#)

118 and 139 of the NI Act. Needless to reiterate that the result of such presumption is that existence of a legally enforceable debt is to be presumed in favour of the complainant. When such a presumption is drawn, the factors relating to the want of documentary evidence in the form of receipts or accounts or want of evidence as regards source of funds were not of relevant consideration while examining if the accused has been able to rebut the presumption or not .....

Para 20. On perusing the order of the Trial Court, it is noticed that the Trial Court proceeded to pass the order of acquittal on the mere ground of 'creation of doubt'. We are of the considered view that the Trial Court appears to have proceeded on a misplaced assumption that by mere denial or mere creation of doubt, the appellant had successfully rebutted the presumption as envisaged by Section 139 of the NI Act. **In the scheme of the NI Act, mere creation of doubt is not sufficient.**

ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નામ.સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવેલ છે કે, નેગો. ઈન્સ. એક્ટ ની કલમ-૧૩૯ અન્વયે જ્યારે ફરિયાદપક્ષના તરફેણમાં અનુમાન કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે, ફરિયાદીપક્ષ દ્વારા આવક અંગેના પુરાવા કે સ્ત્રોત રજુ કરેલ નથી તે આરોપી પક્ષે તેના વિરૂઢ્ઠના અનુમાનના ખંડન માટે સંબંધિત રહેશે નહીં. વધુમાં, એમ પણ ઠરાવેલ છે કે, માત્ર શંકા ઉત્પન્ન કરવી પણ ખંડન ગણાશે નહિ. આમ, ઉપરોક્તની હકીકતે બચાવપક્ષે ઉલટ તપાસ અને દલીલમાં ફરિયાદીની આર્થિક સઢ્ઠરતા નથી અને જેથી તેનો લાભ આરોપીપક્ષને મળવો જોઈએ તેમ જણાવેલ છે. પરંતુ ઉપરોક્ત ચર્ચા કરી એ મુજબ નામ.સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવેલ સિઢ્ઠાંત મુજબ જ્યારે ફરિયાદ પક્ષના તરફેણમાં અનુમાન કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે, ફરિયાદીપક્ષ દ્વારા આવક અંગે ના પુરાવા કે સ્ત્રોત રજુ કરેલ નથી તે આરોપી પક્ષે તેના વિરૂઢ્ઠના અનુમાનના ખંડન માટે સંબંધિત રહેશે નહીં. આરોપી પક્ષે સૌપ્રથમ પોતાની સહી વાળો ચેક ફરીયાદી પાસે કોઈ પણ જાતનુ કાચદેસરની લેણુ ન હોવા છતાં કેવી રીતે આવ્યો તે હકીકત પુરાવા થકી સાબિત કરવી પડે ત્યારબાદ

તે ફરીયાદીની આર્થિક સઘ્ધરતા અંગે સવાલ કરી શકે અને ફરિયાદપક્ષે સાબિતીનો બોજો શિફ્ટ થાય.

(૧૭) આ કામે રેકર્ડ ઉપર આવેલ તમામ પુરાવા ધ્યાને લેતા, આ કામના ફરીયાદીએ આંક-૦૪ થી ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ-૧૮૮૧ ની કલમ-૧૪૫ મુજબ સોગંદનામા પર સરતપાસ રજુ કરેલ છે. ફરીયાદીએ તેમના સમર્થનમાં તા. ૦૭/૦૩/૨૦૨૫ ના રોજનો તકરારી ચેક આ કામે આંક - ૨૧ થી રજુ કરવામાં આવેલ, તકરારી ચેક ફરીયાદીએ પોતાના બેન્કમાં વટાવવા માટે રજુ કરતાં, તે ચેક તારીખ : ૧૦/૦૩/૨૦૨૫ નારોજ "એકાઉન્ટ બ્લોક" શેરા સાથે પરત ફરેલ છે જે આંક - ૨૨ રીટર્ન મેમા ઉપરથી જણાઈ આવે છે. સદર ચેક પરત ફર્યા બાદ ફરીયાદી એ આરોપીને તેમના સરનામે આંક - ૨૩ વાળી કાયદેસરની લેખિત નોટીસ આપેલ જે લેખિત નોટીસ આ કામના આરોપીને તારીખ : ૨૧/૦૩/૨૦૨૫ ના રોજ મોકલેલ છે જે આંક- ૨૪ વાળી પોસ્ટ ખાતાની રજી. પો.એડી. ની પાવતી ઉપરથી પુરવાર થાય છે. તે નોટીસ આરોપીને તા. ૨૬/૦૩/૨૦૨૫ નારોજ બજી ગયેલ છે જે આ કામે આંક-૨૫ ના પોસ્ટના ટ્રેક કન્સાઇમેન્ટ ઉપરથી પુરવાર થાય છે.

(૧૮) ઉપરોક્ત કરવામાં આવેલ ચર્ચા મુજબ અત્રે પ્રથમ અનુમાન ફરિયાદીની તરફેણમાં થાય છે કે, આરોપીએ તકરારી ચેક ફરિયાદીને કાયદેસરનાં લેણા પેટે આપેલ હતો, પરંતુ આ ધારણા વિરૂધ્ધ વ્યાજબી શંકા ઉપસ્થિત કરવાનો બોજો આરોપી ઉપર છે. આરોપીએ ફરિયાદીનાં કેસને માત્ર નકારેલ છે, જેથી એવું કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદીનાં કેસમાં આરોપી વ્યાજબી શંકા ઉપસ્થિત કરી શક્યા છે. આ તબક્કે અત્રેની કોર્ટ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટનાં બેરલ એન્ડ ડ્રમ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની વિરૂધ્ધ અમીનચંદ પ્યારેલાલ - ૧૯૯૯(૩) - એસ.સી.સી. - ૩૫ નાં ચુકાદા ઉપર આધાર રાખે છે, જેમાં નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવેલ છે :

“The Bare denial of the passing of the consideration apparently does not appear to be any defence. Something which is probable has to be

brought on record for getting benefit the onus of proving to the plaintiff. To disprove the presumption, the defendant has to bring of record such facts and circumstances upon consideration of which the court may believe that the consideration does not exist or its non-existence was so probable that a prudent man would, under the circumstances of the case, act upon the plea it did not exist.”

- (૧૯) વઘુમાં, નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે કે.એન.બીના વિરુદ્ધ મુનિયપ્પન - એ.આઈ.આર. - ૨૦૦૧ - સુપ્રિમ કોર્ટ - ૧૬ નાં ચુકાદામાં ઠરાવેલ છે કે, ચેક કોઈ કાયદેસરનાં લેણા પેટે ઈશ્યુ કરવામાં આવેલ ન હતો તે પુરવાર કરવાનો બોજો આરોપી ઉપર રહે છે અને માત્ર નકારવાથી તે બોજો બીજી તરફે શીફ્ટ થતો નથી. વઘુમાં ઠરાવવામાં આવેલ છે કે, ટ્રાયલ દરમિયાન આરોપીએ તટસ્થ પુરાવા રજુ કરી પુરવાર કરવાનું રહે છે કે તેના માથે કોઈ કાયદેસરનું લેણું ન હતું અને માત્ર ઔપચારીક પુરાવાથી કન્વીક્શન રદ થઈ શકે નહીં.
- (૨૦) ડિ.કે.ચંદેલ વિ. મે. વોકહાર્ડ લી. (ક્રિમીનલ અપીલ નં.૧૩૨/ ૨૦૨૦) ના ચુકાદામાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નીચે મુજબનું અવલોકન કરેલ છે જે હાલના કેસમાં વંચાણે લેવું જરૂરી છે -

“(8) As held by the Trial Court as well as by the High Court that the cheque was issued towards the amount due and payable by the appellant for purchase of pesticides. As rightly observed by the High Court production of the account books/cash book may be relevant in the civil court; but may not be so in the criminal case filed under Section 138 of the N.I.Act. This is because of the presumption raised in favour of the holder of the cheque. In view of the concurrent findings recorded by the Trial Court as well as by the High Court we do not see any ground warranting interference with the conviction of the appellant under Section 138 of the N.I.Act.”

- (૨૧) આમ, ઉપરોક્ત કરવામાં આવેલ વિગતવાર ચર્ચાને તેમજ રેકર્ડ ઉપર આવેલ પુરાવાને ધ્યાને રાખવામાં આવે તો આ કામના આરોપીએ માત્ર એક તર્ક ઉભો કર્યો છે કે તેમના અને ફરિયાદી વચ્ચે કોઈ વ્યવહાર થયેલો નથી. પરંતુ વટાવખત અધિનિયમની કલમ-૧૩૯ વંચાણે લેવામાં આવે તો માત્ર આવા તર્કના આધારે કાયદામાં પ્રસ્થાપિત અનુમાનનું ખંડન થતું નથી. આરોપી એવો કોઈ પુરાવો રેકર્ડ ઉપર લાવી શક્યા નથી કે જેના આધારે એવું કહી શકાય કે ફરિયાદી આરોપીને આવી કોઈ રકમ આપવા સક્ષમ નહતા. વધુમાં આરોપીએ ફરિયાદીની નોટીસનો જવાબ આપી આવો કોઈ બચાવ લીધેલ હોય તેવો પણ આરોપીનો કોઈ કેસ નથી. જેથી આરોપી તરફ લેવામાં આવેલ બચાવ અત્રે ટકવાપાત્ર નથી.
- (૨૨) આમ, ઉપરોક્ત કરેલ સમગ્ર ચર્ચા ધ્યાને લેતા આરોપીએ તેના બચાવમાં જે તકરાર લીધેલી છે તે રજૂઆતો રેકર્ડ ઉપર આવેલ પુરાવો જોતા માનવાને પાત્ર ઠરતી નથી. વટાવખત અધિનિયમ અને ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર આરોપીએ પોતાનો બચાવ ફરિયાદીના ધોરણે પુરવાર કરવાનો હોતો નથી પરંતુ માત્ર વ્યાજબી શંકા ઉપસ્થિત કરવાની રહે છે. પરંતુ આ બચાવ સંભવીત અને માનવાને પાત્ર હોવો પણ જરૂરી છે. ઉપર કરેલ ચર્ચા મુજબ જ્યારે આરોપીનો કોઈ બચાવ માનવાને પાત્ર રહેતો નથી તેવા સંજોગોમાં ફરિયાદીના તરફેણમાં થયેલ વટાવખત અધિનિયમની કલમ-૧૧૮ અને ૧૩૯ મુજબના અનુમાનનું ખંડન આરોપી કરવામાં સફળ રહ્યા છે તેવું કહી શકાય નહીં. જેથી ફરિયાદવાળો એક આરોપીએ ફરિયાદીને કાયદેસરના દેવાની ચુકવણી પેટે આપેલ જે આરોપીના ખાતામાં અપૂરતું ભંડોળ હોવાના કારણોસર પરત ફરેલો અને જે બાબતેની કાયદેસરની નોટીસ આરોપીને આપ્યા બાદ આરોપીએ આ નાણાંની ચુકવણી નોટીસ મળ્યાના પંદર દિવસમાં કરેલ ન હોય આરોપી સામે વટાવખત અધિનિયમની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો પુરવાર થાય છે.
- (૨૩) આમ, રેકર્ડ ઉપર આવેલ સમગ્ર પુરાવા તથા દલીલો ધ્યાને લેતા, ફરિયાદીએ પુરવાર કરેલ છે કે, આ કામના આરોપીએ વટાવખત અધિનિયમની કલમ -૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલ છે, જેથી મુદ્દા નં.૧ નો જવાબ 'હકારમાં' આપી, મુદ્દા નં.૨ અન્વયે નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

:: હુકમ ::-

- ૧) આ કામના આરોપી જયેશભાઈ મોતીભાઈ સેનમા રહે. સેનમાવાસ, મેપડા, તા. વડગામ, જી.બનાસકાંઠા. નાઓને બી. એન. એસ.એસ. ૨૦૨૩ ની કલમ -૨૭૮(૨) અન્વયે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ ના ગુના સબબ આથી તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવે છે.
- ૨) આરોપી ને સજા કરતાં અગાઉ તે સંદર્ભે સાંભળવા જરૂરી જણાતું હોય આરોપી ને સજા અંગે સાંભળવા ચુકાદો મુલતવી રાખવામાં આવે છે.

હુકમ આજ રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કર્યો.

મુકામ : વડગામ

તારીખ : ૦૩/૦૪/૨૦૨૬

(ચંદ્ર શેખર શર્મા)
જ્યુડી.મેજી.ફર્સ્ટ ક્લાસ,
વડગામ
જજ કોડ નં.જીજે. ૦૧૫૬૨

સજા અંગે હુકમ

આ કામે ફરિયાદીના વિ.વ.શ્રીની રજુઆત છે કે, ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ની કલમ-૧૩૮ મુજબ આરોપીને મહત્તમ કેદની સજા તેમજ ચેકની રકમની બમણી રકમના દંડની સજા કરીને ફરિયાદીને દંડની રકમ વળતર તરીકે ચુકવવા રજુઆત કરેલ છે.

આરોપી હાજર નથી આરોપીના વિ. વકીલશ્રી હાજર છે, આરોપી તરફે મુદત રીપોર્ટ રજુ, જે નામંજુર કરવામાં આવેલ છે. આરોપીને તકસીરવાન ઠરાવ્યા બાદ સજા બાબતે આરોપીના વિ.વકીલશ્રીની રજુઆત છે કે, આ કામના આરોપી ગરીબ વર્ગના ઈસમ છે અને જો આરોપીને સજા કરવાથી તેનો પરિવાર રજળી પડે તેમ છે. જેથી આરોપીને ઓછી સજા કરવા યોગ્ય હુકમ કરવા રજુઆત થયેલ છે.

રેકર્ડ ઉપરની હકીકતો ધ્યાને લેતાં આ કામે ફરિયાદપક્ષ આરોપી સામે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો પુરવાર કરવામાં સફળ રહેલ છે. નામ.સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અનેક ચુકાદામાં કાયદાના અવકાશ/હેતુનુ વર્ણન કરેલ છે. હાલમાં દેશમાં નાણાંકીય વ્યવહારો યોગ્ય અને સરળ રીતે થઈ શકે તેમજ લોકો વચ્ચે પ્રમાણિકતાથી સમગ્ર દેશમાં વ્યવહારો થઈ શકે તે માટે ચેકને ઉપકરણતરીકે જાહેર કરેલ છે. માત્ર લેણદારો ની છેતરપીડી કરવાના કારણે હાલમાં વ્યવસાયિક લેવડ દેવડમાં ચેક થી થતાં વ્યવહારો ઘટવા પામેલ છે. ચેક પરત થતાં બેન્કિંગ તથા વ્યવસાયમાં ચેક દ્વારા થતા વ્યવહારોની વિશ્વસનીયતાને ગંભીર અસર પડેલ છે. હાલમાં ચેક રીટર્નના કેસોમાં વધારો થયેલ છે. જેથી સામાન્ય માણસમાં ચેક થતી થતા વ્યવહારોમાં વિશ્વસનીયતા રહેલ નથી. આ કામે આરોપીને આર્થિક ગુનો કરેલ છે. જે રીતે આરોપીએ ફરિયાદીની કાયદેસરની લેણી

નીકળતી રકમ આપવામાં ચુક કરી ફરીયાદીને હેરાન પરેશાન કરેલ છે. જે તમામ હકીકતો તેમજ હાલના કાયદાનો ઉદ્દેશ તેમજ સમાજમાં આવા પ્રકારના હાલના કાયદાનો ઉદ્દેશ તેમજ સમાજમાં આવા પ્રકારના ગુનાઓ થતા અટકે તેમજ બહુજન સમાજનો ચેક થી થતા વ્યવહારમાં વિશ્વાસ ટકી રહે તે જરૂરી છે.

*In the case of “ **MOHAMMAD ALI vs SHARANAPPA** “ The Hon’ble Supreme Court of India held on Dt-14th july 2025, That conviction must be followed by fine covering cheque amount intrest and compensation.*

*In this context, The Hon’ble Supreme Court of India refer the judgement of Apex court in **R.Vijayan vs Baby (2012) 1 scc 260** in Which section 357 of the code of criminal procedure 1973 has been interpreted wherein it has been observed that section 138 of the act authorises the learned Magistrate to impose by way of the fine an amount which may extend to twice the amount of cheque, with or without imprisonment.*

In all such cases, where there is conviction, there should be a consequential levy of fine of an amount suufficient to cover the cheque amount. There could also be interest on the cheque amount, followed by award of such amount as compesation from the fine amount.

ઉપરોક્ત ચુકાદા તેમજ કાયદાકીય જોગવાઈને આધારે નીચે મુજબનો આથી **આખરી હુકમ** કરવામાં આવે છે.

-// આખરી હુકમ //-

- (૧) આ કામના આરોપી જયેશભાઈ મોતીભાઈ સેનમા રહે. સેનમાવાસ, મેપડા, તા. વડગામ, જી.બનાસકાંઠા. નાઓ ને બી. એન.એસ. એસ. ની કલમ- ૨૭૮(૩) અન્વયે ધી નેગોશી એબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબના ગુનામાં કસુરવાર ઠરાવવા માં આવેલ હોય, તેમને બે વર્ષ ની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવે છે.
- (૨) બી.એન.એસ.એસ. કલમ- ૩૯૫ મુજબ ફરિયાદવાળા ચેકની રકમ રૂ. ૧,૯૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપીયા એક લાખ નેવુ હજાર પુરા) ની રકમ આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીને વળતર પેટે હુકમની તારીખથી એક માસની અંદર ચુકવી આપવી. જો આરોપી વળતરની રકમ એક માસ દરમ્યાન ચુકવવામાં નિષ્ફળ જાય તો આરોપીને વધુ છ માસની સાદી કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
- (૩) આ કામના આરોપીએ જો કોઈ સજા ભોગવેલ હોય તો તે સજા બી.એન.એસ.એસ. કલમ- ૪૬૮ મુજબ મજરે આપવાની રહેશે.
- (૪) આ હુકમની એક નકલ બી.એન.એસ.એસ. ની કલમ-૪૦૪(૧) મુજબ આરોપીને વિનામૂલ્યે પુરી પાડવી.
- (૫) આ કામના આરોપી કોર્ટ સમક્ષ હાજર ન હોય, ભારતીય નાગરીક સુરક્ષા સંહિતા-૨૦૨૩ની કલમ-૪૫૮(૨) સાથે કલમ-૭૨ વાંચતા આરોપીનું સજા વોરન્ટ કાઢવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

આ હુકમ આજ રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી, સંભળાવી જાહેર કર્યો.

મુકામ : વડગામ

તારીખ : ૦૩/૦૪/૨૦૨૬.

(ચંદ્ર શેખર શર્મા)

જ્યુડી.મેજી.ફર્સ્ટ ક્લાસ,

વડગામ

જજ કોડ નં.જીજે. ૦૧૫૬૨

-